

BÜKY LÁSZLÓ

Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar (University of Szeged, Faculty of Arts, Hungary)

SZÓKÉSZLETI ELEMELK HASZNÁLATI VONATKOZÁSAI

A magyar nyelvi norma érvényesülése napjaink nyelvhasználatában címmel megrendezett konferencián a felvállal ~ föl vállal igének nyilvánvaló presztízs okokból való használatából arra következtettem, hogy a nyelvi norma szempontjából hátrányos mintát ad a köznyelvi beszélők (írók) számára (A nyelvi minták követésének hátrányáról. *Linguistica. Series A. Studia et Dissertationes*, 16. A Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézete, Budapest, 1994. 43–6). Jóllehet erről az ígéről már a CZF. megírta, hogy a 'valamit a vállára vesz' jelentés „értelme nem divatos”, hanem átvitt értelemben használatos, az azonban új jelenségnek látszott, hogy az *átvállal ~ elvállal ~ vállal ~ fogad ~ elfogad* stb. igék helyett a használat mintájává a felvállal lett.

Most némiképpen más szemlélet alapján kívánom bemutatni, hogy bizonyos szavak kifejezések használata bizonyos stíluseszmény, eszményi norma alapján jelenthet hátrányt. A felvállal, az (arról) szól, a működik; az egyértelmű, az összességében, a jellemzően é. í. t. (a szokásos nyelvművelő irodalomban: divat)szavak használata ugyan számos fakultatív szinonimát kiszorítanak (főként a sajtónyelvben), mégis megvan a kommunikációs szerepük. Ugyanis gyakoriságuk révén alacsony az információelméleti értelemben vett hírértékük, a befogadót nem kényszerítik különösebb megértési műveletek végrehajtására, ezáltal mintegy kombinatorikus szinonimákká válnak, vagyis mindig ugyanazon környezetben használatosak. E környezetből azután az irodalmi nyelvre alapozott standardban használva stiláris értékük meglehetősen kicsiny lesz. E kétféle szerepkör egyikét a sajtónyelvben és a közéleti nyelvhasználatban aligha alkalmazzák (stílus)tudatossággal.